

Održivost organizacije u doba krize kao rezultat strateškog finansijskog upravljanja

Sustainability of the organization in times of crisis as a result of strategic financial management

Nina Mitić¹, Jelena Avakumović², Dragan Milošević³, Goran Kvirgić⁴, Jovanka Popović^{5}*

¹Univerzitet Privredna Akademija Novi Sad, Fakultet za primenjeni menadžment, ekonomiju i finansije, MEF, Jevrejska ulica 24, 11000 Beograd, Srbija / University Business Academy in Novi Sad, Faculty for Applied Management, Economy and Finance, MEF, 24 Jevrejska St., 11000 Belgrade, Serbia

^{2,3,4,5}Univerzitet Union - Nikola Tesla, Beograd, Fakultet za menadžment, Sremski Karlovci, Srbija / University Union - Nikola Tesla, Belgrade, Faculty of Management, Sremski Karlovci, Serbia

*Autor za prepisku / Corresponding author

Rad primljen / Received: 20.11.2021, Rad prihvaćen / Accepted: 19.01.2022.

Sažetak: Ovo istraživanje motivisano je nastojanjem organizacija da smanje preteće rizike iz okruženja, globalnih nepredviđenih događaja, katastrofa i kriza planiranjem i monitoringom upravljanja rizikom. U tom smislu se prikazuju rezultati empirijskog istraživanja stavova 248 proizvodnih i uslužnih preduzeća iz Srbije, sprovedenog 2020. godine. Tema jesu ocene ispitanika o značajnosti i korelaciji uticaja pojedinačnih i grupnih finansijskih rizika na strateško finansijsko upravljanje organizacijom. U radu su korišćene metode statističke deskripcije, Liketove skale ocenjivanja, višestruke korelacione i regresione analize. Rezultati istraživanja su potvrdili hipoteze rada o značajnom uticaju ovih rizika uzrokovanih unutrašnjim ili spoljnim nepredviđenim događajima na finansijsku stabilnost preduzeća. Takođe je potvrđena važnost integralog pristupa upravljanju rizicima i kriznog menadžmenta unutar strategijskog finansijskog menadžmenta.

Ključne reči: finansijsko strateško upravljanje, krizni i menadžment rizika, održivost organizacije.

Abstract: This research is motivated by the efforts of organizations to reduce threatening risks from the environment, global unforeseen events, catastrophes and crises through their strategic risk management planning, and monitoring. In that sense, there was provided the empirical research on the attitudes of 248 production and service companies from Serbia, conducted in 2020. The topic of assessment is the significance and correlation of the impact of individual and group of financial risks on the strategic financial management of the organization. The paper uses methods of statistical description, Liket score scale, multiple correlation and regression analysis in the elaboration of research results. The results of the research confirmed the hypotheses of the paper about the significance of the impact of these risks caused internally and externally on the sustainable and resilient development of the organization. Also is confirmed the importance of the integrated approach of the risk management in crisis within the strategic financial management.

Keywords: Financial strategic management, crisis and risk management, sustainability of the organization.

¹orcid.org/0000-0002-3104-3738, e-mail: nina.mitic58@gmail.com

²orcid.org/0000-0002-7856-8064, e-mail: jelena.avakumovic@famns.edu.rs

³orcid.org/0000-0002-5979-2562, e-mail: dragan.milosevic@famns.edu.rs

⁴orcid.org/0000-0002-1261-4590, e-mail: goran.kvirgic@famns.edu.rs

⁵orcid.org/0000-0003-0263-0295, e-mail: jovanka.popovic@famns.edu.rs

UVOD / INTRODUCTION

Značaj upravljanja rizicima se ubrzano povećava. Ovo posebno usled nepovoljnih spoljnih iznenadnih događaja, pandemije korona virusa, preteće finansijske krize, bezbedonosnih pitanja vezanih za migrantska kretanja, recesije koja je pogodila budžete uz istovremenu potrebu odgovora na promene koje se dešavaju u okruženju preduzeća sa ograničenim resursima.

Usvajanje perspektive rizika preduzeća postaje sve važnijom strategijom, da bi organizacije kroz: praćenje, kvantifikovanje i analizu uticale na uspešnije pomeranje praga rizika, sigurnost i ublažavanje pretnji objektima, materijalnoj i nematerijalnoj imovini, ekonomskim gubicima preduzeća, kao i podacima (Grozđanić i dr., 2013; Jevtić i dr., 2020; Popović i dr., 2020).

Upravljanje rizicima preduzeća, usko je povezano i sa ekološkim i socijalnim rizicima koji mogu da utiču na njihovu profitabilnost, uspeh, pa čak i opstanak. Upravljačke rizike, u koje spadaju rizici finansijskog strateškog menadžmenta zasnovane na definiciji poslovnog modela uobličuju: kako unutrašnje, tako i spoljašnje okruženje, proizvodi ili usluge, misija, vizija, osnovne vrednosti i drugi faktori. Ekološki i socijalni uticaji su dalje vezani za kriterijume stvaranja dugoročnih konkurentnih finansijskih povraćaja i pozitivan društveni uticaj (često vidljiv uticaj rizika od oscilacija cena sirovina koji može biti pogoršan ekološkim uzrokom, kao što su poplave ili suše koje organizacije ranije nisu razmatrale). Šire, pitanja same održivosti uključuju rizike životne sredine, klimatskih promena, prirodnih resursa, zagađenja, otpada, ali i društvenog i ljudskog kapitala, poslovnog modela, inovacija, vođstva i upravljanja (Cester, 2020; Riznić i dr., 2020; Ković, Miškić, 2018; Despotović i dr., 2017). Ovde se s aspekta preduzeća razmatra njegovo upravljanje rizicima u korist doprinosa smanjenju pretnji od strane okruženja i pretnji preduzeća po okruženje, obnovljivost resursa i energije, energetska efikasnost, emisije štetnih gasova i drugo. U tom smislu i finansije treba da doprinesu svojom većom ekološkom odgovornošću, industrijskom ekologijom, klimatskom adaptacijom i upravljanjem finansijskim rizicima proizvodnji veće koristi od prirodnih resursa i njihove potrošnje (Radović i dr., 2014; Arsenijević i dr., 2017; Aleksić i dr., 2018; Bogetić i dr., 2020).

Rizik koji se uglavnom smatra neizvesnim događajem ili stanjem koje, ako se desi, ima uticaj na poslovne ciljeve, zdravlje ljudi, zajednicu, ekološko okruženje i razvoj društva, najčešće prouzrokuje gubitke kao posledicu [Aleksić i dr., 2018; Bogetić i dr., 2020; Kaličanin i dr., 2020; Beke-Trivunac & Jovanović, 2020]. U definicijama rizika se razlikuju

opasnosti, frekvencije, statistike i verovatnoće (Perić i dr., 2020; Habegger, 2008; Ljubojević i dr., 2020; Graham, Weiner, 1995) kao i scenarija, od kojih svaki ima verovatnoću i posledice.

Rizik se u ekonomiji sa druge strane javlja u kontrolisanoj i nekontrolisanoj kategoriji. U fazi planiranja novog projekta, ili kao deo strateškog i operativnog upravljanja, rizikom bi trebalo upravljati na integrisan način, koji obuhvata potencijalne pretnje na svakom nivou organizacije (Mentus, Jovanović, 2020; Knight, 2005). Na ovoj teorijskoj pretpostavci se zasniva i ovaj rad.

1. MATERIJALI I METODE /
MATERIALS AND METHODS

Ovo istraživanje sprovedeno je u 2020. godini na uzorku od 248 organizacija u Srbiji, najvećim delom iz proizvodnje. sa ciljem da se prouči uticaj određenih rizika, u ovom slučaju, finansijskih na strateški rizik finansijskog upravljanja preduzećem. U realizaciji istraživanja pomogla su strukovna udruženja privrednika svojom bazom podataka i tehničkom podrškom u prikupljanju odgovora.

U narednom delu prezentuje se osnovna deskriptivna statistika za karakteristike uzorka istraživanja.

Prema poslovnoj delatnosti u istraživanju su učestvovala preduzeća iz: Proizvodnje - 128 ili 51.63%, Usluga - 77 ili 31.04% i IKT sektora - 43 ili 17.39%. Na pitanja iz upitnika po funkciji ispitanika iz intervjuisanih preduzeća odgovorilo je 126 vlasnika i 122 menadžera i direktora firmi. U odnosu na prihode preduzeća u prethodnoj, 2019. godini, do 100.000€ je ostvarilo njih 54 ili 21.77%, od 100.001 do 500.000€ – 76, od 500.001 do 2.000.000€ - 56 i preko 2.000.001 € - 62 ili 25.00% od ukupnog broja preduzeća. Ove prihode je 198 ili 79.83% preduzeća ostvarilo na domaćem tržištu, a njih 50 na inostranom. Odgovarajući na pitanja o karakteru uticaja finansijskih rizika na kretanje njihovih prihoda u 2019. godini pre krize uzrokovane korona virusom, 101 ili 40.72%, preduzeća smatra da su ovi rizici doprineli održivosti njihovih prihoda, 71 ili 28.62% smanjenju, a 76 ili 30.64% povećanju prihoda.

U radu su korišćene metode on line intervjuisanja upitnikom od 32 pitanja. Podaci su obrađeni u SPSS programu na osnovu datih stavova predstavnika anketiranih preduzeća o pojedinim pitanjima upravljanja, rizicima, njihovim karakteristikama, značajnosti po stabilnost i održivost finansijskog strateškog menadžmenta u doba krize. Svoje stavove preduzeća su davala ocenama značajnosti uticaja na ove funkcije u rasponu od 1-5, po principu Likertove skale uticaja, gde je 5 najveći uticaj na proučavanu zavisnu varijablu - koju čini strateški finansijski menadžment.

2. REZULTATI I DISKUSIJA / RESULTS AND DISCUSSION

U radu su postavljene sledeće četiri hipoteze: nulta - osnovna i tri pomoćne hipoteze, i to:

H_0 = Nivoi finansijskih rizika kapitala i finansiranja, likvidnosti i kreditnog rizika značajno utiču na nivo strateškog finansijskog upravljanja organizacije u Srbiji u 2020. godini i u narednom srednjoročnom periodu.

H_1 = Nivo Rizika kapitala i finansiranja značajno utiče na Nivo rizika strateškog finansijskog upravljanja organizacije u Srbiji.

H_2 = Nivo Rizika likvidnosti značajno utiče na Nivo rizika strateškog finansijskog upravljanja organizacije u Srbiji.

H_3 = Nivo Kreditnog rizika značajno utiče na Nivo rizika strateškog finansijskog upravljanja preduzeća u Srbiji.

Hipoteze su dokazane korelacionim i regresivnim analizama uticaja, i višestrukim korelacionim analizama nivoa povezanosti i značajnosti postavljenog teorijskog modela od tri nezavisne varijable, koje čine proučavani finansijski rizici: Finansiranja i kapitala, likvidnosti i kreditnog rizika, na jednu zavisnu varijablu, Rizik strateškog finansijskog upravljanja preduzećem.

U narednim tabelama dati su rezultati istraživanja vezani za pojedine finansijske rizike preduzeća:

Rizik kapitala i finansiranja (skraćeno KFR); Rizik likvidnosti (skraćeno LR); Kreditni rizik (skraćeno KR) i Rizik strateškog finansijskog upravljanja (skraćeno SFUR).

Faktori deskriptivnih statistika za Rizik kapitala i finansiranja (KFR) dati su u Tabeli 1, za Rizik likvidnosti (LR) - u Tabeli 2, za kreditni rizik (KR) - u Tabeli 3, i za Rizik strateškog finansijskog upravljanja (SFUR) – u Tabeli 4.

Tabela 1. Deskriptivne statistike za Rizik kapitala i finansiranja (KFR) faktore

Table 1. Descriptive Statistics for Capital and Financing Risk (CFR) Factors

Rizik kapitala i finansiranja (KFR)	Visina kapitala	Adekvatnost kapitala	Problemi dobijanja kredita	Problemi odobravanja kredita	Svi faktori (KFR)
Mean	3.7016129	3.9758065	3.8951613	3.8629032	3.858871
Std Dev	1.0178953	0.9304886	1.0933627	1.15471	0.981737
Std Err Mean	0.0646364	0.0590861	0.0694286	0.0733242	0.0623404
Upper 95% Mean	3.8289217	4.0921833	4.0319089	4.0073236	3.9816575
Lower 95% Mean	3.5743041	3.8594296	3.7584137	3.7184829	3.7360845
N	248	248	248	248	248

Tabela 2 Deskriptivne statistike za Rizik likvidnosti (LR) faktore

Table 2. Descriptive Statistics for Liquidity Risk (LR) Factors

Rizik likvidnosti (LR)	Rizik likvidnosti	Pogoršanje kvaliteta aktive	Povlačenje depozita kod banaka	Teškoće u pribavljanju novog kapitala
Mean	3.9193548	3.7177419	3.9193548	4.0322581
Std Dev	1.099111	1.1907911	0.8686792	0.9517551
Std Err Mean	0.0697936	0.0756153	0.0551612	0.0604365
Upper 95% Mean	4.0568214	3.866675	4.0280011	4.1512947
Lower 95% Mean	3.7818883	3.5688089	3.8107086	3.9132214
N	248	248	248	248
Rizik likvidnosti (LR)	Plan za vanredne situacije	Iznos gotovine	Visina depozita	Visina rezervi
Mean	4.000000	3.9032258	3.8064516	3.7096774
Std Dev	0.9607689	0.9891669	0.9664612	1.008259
Std Err Mean	0.0610089	0.0628122	0.0613703	0.0640245
Upper 95% Mean	4.120164	4.0269416	3.9273276	3.835781
Lower 95% Mean	3.879836	3.7795101	3.6855757	3.5835738
N	248	248	248	248
Rizik likvidnosti (LR)	Svi faktori rizika likvidnosti (LR)			
Mean	3.8760081			
Std Dev	0.6272724			
Std Err Mean	0.0398318			
Upper 95% Mean	3.9544614			
Lower 95% Mean	3.7975547			
N	248			

Tabela 3. Deskriptivne statistike za kreditni rizik (KR) faktore

Table 3. Descriptive Statistics for Credit Risk (CR) Factors

Kreditni rizik (CR)	Kreditni rejting	Prosečna visina kredita	Rizik celog portfolia	Sve varijable kreditnog rizika (KR)
Mean	3.9274194	3.8306452	3.7822581	3.8467742
Std Dev	0.9452493	1.0926458	1.1492683	1.0122055
Std Err Mean	0.0600234	0.0693831	0.0729786	0.0642751
Upper 95% Mean	4.0456423	3.9673031	3.9259978	3.9733714
Lower 95% Mean	3.8091964	3.6939872	3.6385183	3.720177
N	248	248	248	248

Tabela 4. Deskriptivne statistike za Rizik strateškog finansijskog upravljanja (SFUR) faktore

Table 4. Descriptive Statistics for Risk of Strategic Financial Management (SFMR) Factors

Rizik strateškog finansijskog upravljanja (SFUR)	Budžetiranje	Upravljanje i procena finansijskih rizika	Strateško planiranje srestava za poslovanje	Svi faktori (SFUR)
Mean	3.9919355	3.8064516	3.8951613	3.8978495
Std Dev	0.973295	1.0773894	1.1297848	0.7062187
Std Err Mean	0.0618043	0.0684143	0.0717414	0.0448449
Upper 95% Mean	4.1136661	3.9412014	4.0364642	3.9861767
Lower 95% Mean	3.8702048	3.6717018	3.7538584	3.8095222
N	248	248	248	248

2.1. Korelaciona i regresiona analiza za varijable datog teorijskog modela istraživanja / Correlation and regression analysis for variables of a given theoretical research model

Rizik kapitala i finansiranja (KFR) / Capital and Financing Risk (CFR)

Kada se izvrši osnovno standardno vrednovanje sistemskog modela, koeficijent determinacije iznosi 0.6238, što znači da se sa 62.38% zavisna varijabla – Rizik strateškog finansijskog upravljanja (SFUR) može objasniti nezavisnom varijablom Rizikom kapitala i finansiranja (KFR). Koeficijent korelacije između ove dve varijable iznosi 0.7898, što upućuje na jaku povezanost između njih.

Ocena statističke značajnosti iznosi [F(1,246)=407.9533, p<0,0001].

Na osnovu ovih podataka može se potvrditi postavljena prva pomoćna hipoteza H_1 : Nivo Rizika kapitala i finansiranja (KFR), značajno utiče na nivo Rizika strateškog finansijskog upravljanja (SFMR).

Nestandardne veličine doprinosa za postavljene sistemski model omogućavaju uvid u srednju vrednost ocene za nezavisnu varijablu Rizik kapitala i finansiranja (KFR) koja iznosi 3.8589. Veličina varijanse za ovu nezavisnu varijablu iznosi 0.9599, a varijansa za zavisnu varijablu- Rizik strateškog finansijskog upravljanja (SFUR) iznosi 0.1869. Na osnovu prikazanih podataka, može se formirati i višestruka regresiona jednačina (formula 1 i 2), koja glasi:

$$y = 1.7054 + 0.5682 \cdot x_1 \quad (1)$$

ili

Rizik strateškog finansijskog upravljanja (SFUR) = 1.7054 + 0.5682 · Rizik kapitala i finansiranja (KFR) (2)

Korelaciona i regresiona analiza za varijablu Rizik likvidnosti (LR) / Correlation and regression analysis for the variable Liquidity risk (LR)

Po izvršenom osnovnom standardnom vrednovanju sistemskog modela, koeficijent determinacije iznosi 0.7391, a to znači da se sa 73.91% zavisna varijabla Rizik Strateškog finansijskog upravljanja (SFUR) može objasniti nezavisnom varijablom Rizikom likvidnosti (LR), te je moguće zaključiti da koeficijent korelacije između nezavisne varijable Rizika likvidnosti (LR) i zavisne varijable (SFMR) iznosi 0.8597 i da postoji jaka korelacija – povezanost između njih.

Ocena statističke značajnosti je [F(1,246)=757.5823, p<0,0001].

Na osnovu ovih podataka može se potvrditi postavljena treća pomoćna hipoteza H_2 : Nivo Rizika likvidnosti (LR), značajno utiče na nivo Rizika strateškog finansijskog upravljanja (SFUR).

Date su nestandardne veličine doprinosa za postavljene sistemski model. Srednja vrednost ocene za nezavisnu varijablu Rizik likvidnosti (LR) iznosi 3.8990. Veličina varijanse za nezavisnu varijablu Rizik likvidnosti (LR) iznosi 0.3764, a varijansa za zavisnu varijablu Rizik strateškog finansijskog upravljanja (SFUR) iznosi 0.1296. Na osnovu prikazanih podataka, može se i formirati višestruka regresiona jednačina (formula 3 i 4), koja glasi:

$$y = 0.0481 + 0.9876 \cdot x_2 \quad (3)$$

ili

$$\text{Rizik strateškog finansijskog upravljanja (SFUR)} = 0.0481 + 0.9876 \cdot \text{Rizik likvidnosoti (LR)} \quad (4)$$

Korelaciona i regresiona analiza za varijablu

Kreditni rizik (KR) /

Correlation and regression analysis for the variable Credit risk (CR)

Sistemski model čine nezavisna varijabla Kreditni rizik (KR) i zavisna varijabla Rizik strateškog finansijskog upravljanja (SFUR), čije vrednovanje je izvršeno. Koeficijent determinacije iznosi 0.1710, a to znači da se sa 17.10% zavisna varijabla Rizik strateškog finansijskog upravljanja (SFUR) može objasniti nezavisnom varijablom Kreditnim rizikom (KR). Na osnovu toga može da se zaključi da koeficijent korelacije između ove nezavisne varijable i zavisne varijable iznosi 0.4135 i da postoji relativno slaba povezanost između njih.

Ocena statističke značajnosti iznosi $[F(1,246)=50.7325, p<0,0001]$.

Na osnovu ovih podataka može se potvrditi postavljena treća pomoćna hipoteza H_3 : *Nivo Kreditnog rizika (KR), značajno utiče na nivo Rizika strateškog finansijskog upravljanja (SFUR)*.

Kod datih nestandardnih veličina doprinosa za postavljene sistemske modele, srednja vrednost ocene za nezavisnu varijablu Kreditni rizik (KR) i iznosi 3.8468, a veličina varijanse za ovu nezavisnu varijablu iznosi 1.0204. Varijansa za zavisnu varijablu Rizik strateškog finansijskog upravljanja (SFUR) iznosi 0.4118. Na osnovu prikazanih podataka,

može se i formirati višestruka regresiona jednačina (formula 5 i 6), koja glasi:

$$y = 2.7881 + 0.2885 \cdot x_3 \quad (5)$$

ili

$$\text{Rizik strateškog finansijskog upravljanja (SFUR)} = 2.7881 + 0.2885 \cdot \text{Kreditni rizik (KR)} \quad (6)$$

Višestruka korelaciona i regresiona analiza za varijablu Rizik strateškog finansijskog upravljanja (SFUR) /

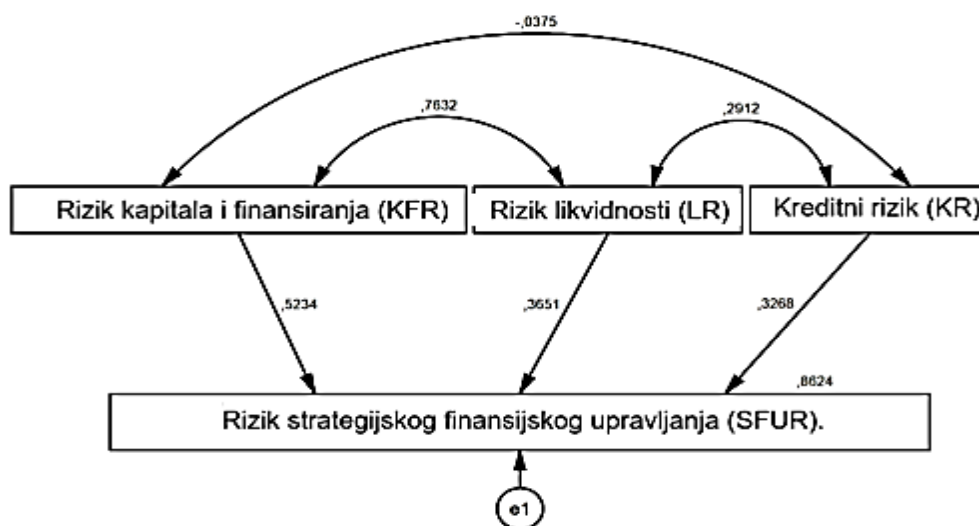
Multiple correlation and regression analysis for the variable Strategic financial management risk (SFMR)

Izvršeno je osnovno standardno vrednovanje sistemskog modela. Koeficijent determinacije iznosi 0.8624, a to znači da se sa 86.24% varijabiliteta zavisna varijabla Rizik strateškog finansijskog upravljanja (SFUR), može objasniti ostalim nezavisnim varijablama. Povezanost varijabli je jaka. Date su i veličine koeficijenata korelacija gde se može videti da je (Grafikon 1):

Najveća korelacija između nezavisnih varijabli Rizika kapitala i finansiranja (KFR) i Rizika likvidnosti (LR) i iznosi 0.7632.

Najmanja veličina korelacije je između nezavisnih varijabli Rizika kapitala i finansiranja (KFR) i Kreditnog rizika (KR) i ona je negativna i neznatna i iznosi -0.0375.

Najveći uticaj na zavisnu varijablu - Rizik strateškog finansijskog upravljanja (SFUR), ima nezavisna varijabla Rizik kapitala i finansiranja (KFR) i iznosi 0.5234, a najmanji uticaj ima nezavisna varijabla Kreditnog rizika (KR), koja iznosi 0.3268.

Grafikon 1. Standardne veličine doprinosa sistemskog modela za Rizik strateškog finansijskog upravljanja (SFUR).
Graph 1. Standard values of the contribution of the System model for the Strategic financial management risk (SFMR)

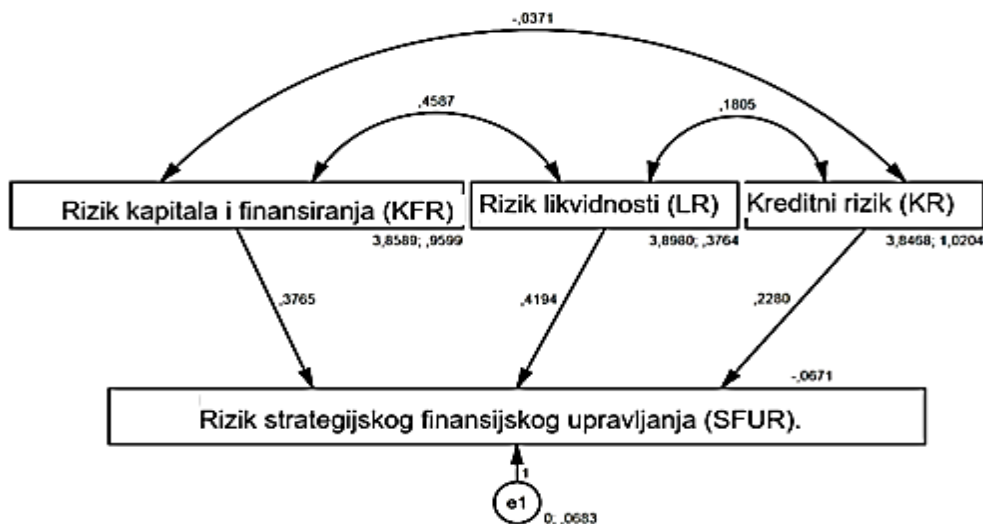
Ocena statističke značajnosti iznosi $[F(3,244)=509.5833, p<0,0001]$.

Na osnovu ovih podataka može se potvrditi postavljena glavna, nulta hipoteza rada H_0 : *Nivo*

Rizika kapitala i finansiranja (KFR), Kreditnog rizika (KR) i Rizika likvidnosti (LR), značajno utiču na nivo Rizika strateškog finansijskog upravljanja (SFUR).

Na Grafikonu 2, date su nestandardne veličine doprinosa za postavljeni sistemski model. Najveća srednja vrednost ocena (izvedene na osnovu stavova predstavnika ispitivanih preduzeća, Likertovom skalom vrednovanja uticaja od 1-5) je za nezavisnu varijablu Rizik likvidnosti (LR) i iznosi 3.8990, a najmanja za nezavisnu varijablu Kreditnog rizika (KR) i

iznosi 3.8468. Najveća veličina za varijansu jeste veličina nezavisne varijable Kreditnog rizika (KR), koja iznosi 1.0204, a najmanja varijansa je za zavisnu varijablu - Rizik strateškog finansijskog upravljanja (SFUR) i iznosi 0.0683. Najveća veličina kovarijansi jeste između nezavisnih varijabli Rizika kapitala i finansiranja (KFR) i Rizika likvidnosti (LR) i iznosi 0.4587, a najmanja - između nezavisnih varijabli Rizika kapitala i finansiranja (KFR) i Kreditnog rizika (KR), i iznosi -0.0371.

Grafikon 2. Nestandardne veličine doprinosa sistemskog modela za Rizik strateškog finansijskog upravljanja (SFUR)
Graph 2. Non-standard values of the contribution of the System model for the Strategic financial management risk (SFMR)

Na osnovu podataka sa Grafikona 2, može se formirati višestruka regresiona jednačina (formula 7 i 8), koja glasi:

$$y = -0.0671 + 0.3765 \cdot x_1 + 0.4194 \cdot x_2 + 0.2280 \cdot x_3 \quad (7)$$

ili

$$\begin{aligned} \text{Rizik strateškog finansijskog upravljanja (SFUR)} \\ = -0.0671 + 0.3765 \cdot \text{Rizik kapitala i finansiranja} \\ \text{(KFR)} + 0.4194 \cdot \text{Rizik likvidnosti (LR)} + \\ 0.2280 \cdot \text{Kreditni rizik (KR)} \end{aligned} \quad (8)$$

Rezultati istraživanja su potvrdili postavljene hipoteze. Upozorili su takođe na potrebu jačanja sposobnosti organizacije da identifikuje obrasce za predviđanje i upravljanje neizvesnošću (Hillson, 1997; Chandra, 2014; Srebro i dr., 2020; Jevtic i dr., 2020; Miškić i dr., 2017). Doprinos ovog istraživanja jeste u proučavanju pojedinačnog uticaja, povezanosti i značajnosti određenih finansijskih rizika i njihovog uticaja na opstanak i razvoj performansi firme preko integralnog pristupa riziku strateškog finansijskog menadžmenta. Istraživanje u ovom radu uputilo je na mogućnosti, okvire, tipova i modele upravljanja rizikom, raspodelu izloženosti riziku među funkcijama preduzeća, nadležnostima, strukturom i odabranom strategijom upravljanja rizikom [Kvrgić i dr., 2020; Krajović i dr., 2020].

ZAKLJUČAK /CONCLUSION

U radu je izučavan uticaj četiri finansijska rizika preduzeća na stabilnost i održivost uslova njegovog poslovanja u vreme krize.

Prema rezultatima istraživanja stavova preduzeća koja su u 2020. godini u njemu učestvovala i dala svoje stavove o uticajima finansijskih rizika preduzeća na rizik strateškog finansijskog menadžmenta, vidljivi su značajni uticaji svakog od analiziranih rizika. Najveća srednja vrednost od strane direktora i vlasnika preduzeća data je likvidnosti preduzeća, a najmanja kreditnom riziku. Ključni rezultati upućuju na određenu projekciju značajnosti ovih uticaja na sam strateški finansijski menadžment preduzeća i u narednom srednjeročnom periodu, u koje će se ona i povećavati usled rastućih spoljnih nepovoljnih uticaja, iznenadnih događaja i produženog dejstva korona virusa na finansijsku nelikvidnost čitavih sektora privrede, recesiju i finansijske povraćaje preduzećima. Ovo podvlači i samu društvenu opravdanost istraživanja i upotrebljivost njegovih rezultata za planiranje i monitoring fizika preduzeća, posebno u strateškom finansijskom upravljanju, da bi se ona održala i dalje funkcionisala na turbulentnom tržištu i ekološkom okruženju.

Strateški finansijski menadžment treba da planira, budžetira, nabavlja i raspoređuje sredstva neophodna za funkcionisanje i razvoj organizacije koja posluje u turbulentnom okruženju pod uticajem ozbiljnih remetilačkih faktora.

Preduzeća moraju napraviti planove za upravljanje rizikom da bi se bavila manje stresno postojećom krizom, sada izazvanom pandemijom korona virusa, a takođe i u slučaju promena na tržištu i narušavanja ekološkog okruženja u budućnosti.

LITERATURA / REFERENCES

- [1] Arsenijević, D., Radosavljević, M., Jovanović, L. (2017). Formulisanje strategije preduzeća na bazi ugrađene održivosti, *Ecologica* 24(87), 549-555.
- [2] Aleksić, V, Lukinovic, M., Jovanović, L. (2018). Ekonomski instrumenti za zaštitu životne sredine u Republici Srbiji, *Ecologica* 25(91), 676-683.
- [3] Beke-Trivunac, J., Jovanović, L. (2020). Municipality budget changes over the year as an indicator of environmenta management policies, *Ecologica* 27(97), 5-14.
- [4] Bogetić, S., Đorđević, D., Đorđević, L., Bakator, M. (2020). Analiza aspekata unapređenja životne sredine u procesu razvoja konkurentnosti *Ecologica* 27(97), 123-128.
- [5] Cester, M.V. (2020). Industrial ecology in support of climate change adaptation, *Journal of Industrial Ecology* 24(2), 271-275.
- [6] Chandra, P. (2014). *Strategic Financial Management: Managing for Value Creation*, McGraw Hill Education.
- [7] Despotović, D., Cvetanović, S., Jovovic, D. (2017). Rastući značaj očuvanja životne sredine u vođenju ekonomske politike, *Ecologica* 24(88), 1032-1037.
- [8] Graham, J., Weiner J. (1995). *Risk versus risk: Tradeoffs in protecting health and the environment*, Cambridge: Harvard University Press.
- [9] Grozdanic, R., Radovic, M, Jevtic, B. (2013). *New Technologies, Green Growth and Jobs in Rural Entrepreneurship: opportunities for entrepreneurs*, Monograph, Faculty of Business Economics and Entrepreneurship, Belgrade. pp. 92-112.
- [10] Habegger, B. (2008). Risk Management in Public Policy. *International Studies Association 49th Annual Convention*, San Francisco, USA.
- [11] Hillson, D. A. (1997). Towards a Risk Maturity Model. *The International Journal of Project & Business Risk Management*, 1(1), 35-45.
- [12] Jevtic, B., Zakic, N., Popovic, J., Coric, G., Kvirgic, G. (2020). The Impact of the Risk Management on the Resilience, Adaptability and Sustainability in a Crisis, *62nd International Scientific Conference on Economic and Social Development*, Lisbon, 19-20 November, Proceedings, pp. 358-366. Available at: <https://www.zbw.eu/econis-archiv/bitstream/11159/4897/1/174130427X.pdf>
- [13] Jevtic, B., Kvirgic, G., Coric, G., Beslac, M. (2020). Challenges of ICT Skills of SME Employees, *Limes plus* 17(1), 121-142.
- [14] Kaličanin, Z., Perić, M., Kaličanin, M. (2020). Modeli korporativnog upravljanja i njihov uticaj na održivi razvoj korporacija *Ecologica*, 28(99), 421-428.
- [15] Karajović, M., Kaličanin, M., Kaličanin, Z. (2020). Budžetiranje i održivi razvoj. *Ecologica* 28(100), 707-713.
- [16] Knight, K. (2005). *Risk Management: a Journey not a Destination*. Preuzeto 25.12.2020. sa: www.sincert.it.
- [17] Ković, R., Miškić, M. (2018). Perspektiva očuvanja životne sredine kroz autsorsing privrede - primer Srbije, *Ecologica* 25(90), 393-399.
- [18] Kvirgic, G., Popovic, J., Milosevic, D., Avakumovic, J. (2019). Showing the Impact of the Operational Risks Posed on the Tourism & Travel SMEs Sustainability, *Limes plus* 16(1-2) 131-151.
- [19] Ljubojević, G., Ljubojević, Č., Maksimović Sekulić, N. (2020). Uticaj pravne zaštite inovacija na konkurentsku prednost privrednog društva, *Ecologica* 28(100), 663-667.
- [20] Mentus, S., Jovanović, L. (2020). Napredne tehnologije u sprečavanju klimatskih promena, *Ecologica* 28(100), 579-588.
- [21] Miškić, M., Čorić, G., Vukosavljević, D. (2017). Building Financial and Insurance Resilience in the Context of Climate Change, *Economics of Agriculture* 64(3), 1019-1035.
- [22] Perić, M., Kaličanin, M., Kaličanin, Z. (2020). Uloga interne revizije u unapređenju korporativnog upravljanja *Ecologica* 28(99), 493-499.
- [23] Popović, J., Kvirgić, G., Corić, G., Avakumović, J., Milosević, D. (2020). Uncertainty in SMES Assessment of Coronavirus Pandemic Risk Impact on Agri-Food Sector in Western Balkans, *Economics of Agriculture* 67(2), 445-460.
- [24] Radović, V., Rakić, S., Jovanović, L. (2014). Economic aspects of soil remediation with specific emphasis on cost reporting format, *Ecologica* 21(70), 805-810.
- [25] Riznić, D., Jevtić, A., Dukić, A. (2020). Značaj četvrtre industrijske revolucije za razvoj zelene ekonomije. *Ecologica* 28(99), 544-552.
- [26] Srebro, B., Zakić, N., Jevtić, B., Milosević. D. (2020). Agile Organizations in the Digital Strategy Imperatives Implementation – Evidence from Serbia, *Limes plus* 17(1), 79-99.